

زیر نظر
آیت‌الله‌العظمی‌محمد خاغانزای

بنیاد ایران‌شناسی

کتاب‌شناسی مطالعات زرتشتی (بخش فارسی)

گردآوری و تدوین
مریم السادات میرحیدری

۱۳۹۷

زیر نظر
آیت الله محمد خاмене‌ای

بنیاد ایران شناسی

کتاب شناسی مطالعات زرتشتی (بخش فارسی)

گردآوری و تدوین
مریم السادات میرحیدری

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا

- سرشناسه : میرحیدری، مریم‌السادات، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور : کتاب‌شناسی مطالعات زرتشتی (بخش فارسی) / گردآوری و تدوین
مریم‌السادات میرحیدری.
مشخصات نشر : تهران: بنیاد ایران‌شناسی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۵۶۸ ص.
شابک : 978-600-97442-8-2
وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
یادداشت : نمایه.
موضوع : زردشتی - کتاب‌شناسی
موضوع : Zoroastrianism -- Bibliography
شناسه افزوده : خامنه‌ای، سیدمحمد، ۱۳۱۴ -
شناسه افزوده : Khamenei, Seyyed Mohammad
شناسه افزوده : بنیاد ایران‌شناسی
رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ م ۹ / ز ۴ / Z۷۸۳۵
رده بندی دیویی : ۰۱۶ / ۲۹۵
شماره کتابشناسی ملی : ۵۳۸۷۵۵۶

عنوان کتاب: کتاب‌شناسی مطالعات زرتشتی (بخش فارسی)

گردآوری و تدوین: مریم‌السادات میرحیدری

صفحه‌آرا و طراح جلد: مونا طوسی

شابک: ۹۷۸۶۰۰-۹۷۴۴۲-۸-۲

شمارگان: ۵۰۰ جلد

نوبت اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۸۵۰۰۰۰۰ ریال

ناشر: بنیاد ایران‌شناسی

تهران، خیابان شیخ بهایی جنوبی، خیابان ایران‌شناسی

کلید حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به بنیاد ایران‌شناسی است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۸	پیشگفتار
۱۰	مقدمه
۲۰	۱. زرتشت
۲۱	کتاب
۲۸	مقاله
۵۱	پایان نامه
۵۲	۲. متون دینی
۵۳	کتاب
۷۴	مقاله
۱۰۰	پایان نامه
۱۱۸	۳. کلیات و تاریخ
۱۱۹	کتاب
۱۳۱	مقاله
۱۹۰	پایان نامه
۲۰۱	۴. اصول و عقاید
۲۰۲	کتاب
۲۱۱	مقاله
۲۴۲	پایان نامه
۲۴۸	۵. آیینها و باورهای زرتشتی
۲۴۹	کتاب
۲۵۵	مقاله
۲۸۰	پایان نامه
۲۸۴	۶. اخلاق، عرفان و فلسفه زرتشتی
۲۸۵	کتاب
۲۸۹	مقاله

- ۳۰۰ پایان نامه
- ۳۰۲ ۷. هنر و معماری زرتشتی
- ۳۰۳ کتاب
- ۳۰۵ مقاله
- ۳۰۹ پایان نامه
- ۳۱۴ ۸. دین زرتشتی و اسلام و سایر ادیان
- ۳۱۵ کتاب
- ۳۱۹ مقاله
- ۳۲۹ پایان نامه
- ۳۴۱ ۹. حقوق زرتشتی
- ۳۴۲ کتاب
- ۳۴۴ مقاله
- ۳۴۹ پایان نامه
- ۳۵۱ ۱۰. دین زرتشتی و ادبیات فارسی
- ۳۵۲ کتاب
- ۳۵۵ مقاله
- ۳۶۷ پایان نامه
- ۳۷۳ ۱۱. زیارتگاهها و آتشکدههای زرتشتی
- ۳۷۴ کتاب
- ۳۷۶ مقاله
- ۳۸۹ پایان نامه
- ۳۹۱ ۱۲. پارسیان هندوستان
- ۳۹۲ کتاب
- ۳۹۳ مقاله
- ۳۹۹ پایان نامه
- ۴۰۰ ۱۳. گاهشماری و کیهانشناسی زرتشتی
- ۴۰۱ کتاب
- ۴۰۳ مقاله

۴۰۷	پایان نامه
۴۰۸	۱۴. مغان
۴۰۹	کتاب
۴۱۰	مقاله
۴۱۲	پایان نامه
۴۱۳	۱۵. نقد منابع زرتشتی
۴۱۴	مقاله
۴۲۱	نمایه نویسندگان
۴۷۰	نمایه عنوان

پیشگفتار

آیین زرتشت یکی از کهن‌ترین ادیان جهان به شمار می‌آید که به عنوان دینی اخلاقی و تاثیرگذار بر تمدن بشری و گستره تاریخی آن، همواره مورد توجه پژوهشگران و دین‌پژوهان بوده است. این آیین با پشت سرگذشتن فراز و فرودهای بسیار در طول ادوار مختلف تاریخی، تحولات بسیاری را به خود دیده است.

با توجه به دامنه گسترده مطالعات انجام یافته بر روی تاریخ و فرهنگ زرتشتی و ضرورت بازشناسی این منابع و پژوهشها، بنیاد ایرانشناسی بر آن شد تا کتابشناسی کاملی از آثار، پژوهشها و مطالعات ایرانی و غیرایرانی در این زمینه را جمع‌آوری و تدوین کند.

کتاب حاضر با عنوان «کتابشناسی مطالعات زرتشتی»، دومین مجلد از سری کتابشناسی‌های ادیان، آیین‌ها و کیشهای ایرانی است که زیر نظر معاونت پژوهشی بنیاد ایرانشناسی، تهیه و تدوین شده است. این کتابشناسی با دربرگرفتن ۵۷۵۶ مدخل در قالب‌های کتاب، مقاله و پایان‌نامه فارسی، نخستین کتابشناسی مستقل مطالعات زرتشتی در ایران است که تمامی منابع مرتبط با این آیین را در ۱۵ فصل موضوعی شامل؛ زرتشت، متون دینی، اصول و عقاید زرتشتی، آیین‌ها و آداب رسوم زرتشتی، کلیات و تاریخ، اخلاق، عرفان و فلسفه زرتشتی، دین زرتشتی و ادبیات فارسی، دین زرتشتی، اسلام و سایر ادیان، پارسیان هندوستان، مغان، هنر و معماری زرتشتی، آتشکده‌ها و نیایشگاه‌های زرتشتی و ... گردآوری کرده است. به دلیل گستردگی منابع و تنوع بسیار مطالعات انجام شده بر روی این موضوع، بخش نخست این کتابشناسی به منابع فارسی و بخش دوم به منابع لاتین اختصاص یافته است. قطعاً این کتابشناسی در پیشبرد تحقیقات و آشنایی پژوهشگران و دانشجویان با منابع مرتبط با آن سودمند خواهد بود.

در تهیه و تدوین این اثر از همکاری و همیاری تعدادی از پژوهشگران و همکاران بهره‌مند بوده‌ایم؛ خانم مریم‌السادات میرحیدری که مدیریت اجرایی طرح در گردآوری، تهیه و تنظیم مدخل‌ها و تدوین مقدمه کتاب را برعهده داشته‌اند؛ خانم مونا طوسی که در امر صفحه‌آرایی و نظارت بر چاپ همکاری نموده‌اند؛ آقای شهرام نقی‌زاده که در امر حروفچینی یاریگر مجموعه بوده‌اند و همچنین سایر همکاران بنیاد ایرانشناسی که در تدوین این اثر ارزشمند، صادقانه همیاری نموده‌اند، قدردانی می‌نماییم. امید که سعی ایشان، مشکور پژوهشگران این وادی قرار گیرد.

حامد فروزان

سرپرست معاونت پژوهشی

مقدمه

آیین زرتشتی با قدمتی چندین هزارساله، از کهن‌ترین ادیان الهی در ایران بزرگ است که باور یکتاپرستی از اصول بدیهی این دین به شمار می‌آید. نام این آیین از نام بنیان‌گذار آن «زرتشت» گرفته شده است، نام دیگری که این آیین به آن خوانده می‌شود «مزداییسم» (مزدپرستی) است که برگرفته از نام خداوند برتر این دین یعنی اهورامزدا است. «مزدا» از ریشه «من» به معنی منش و خرد و «اهورا» از ریشه «اه» به معنی هستی و «اهورامزدا» به معنی سرور دانا و داور هستی است.

آنچه دین زرتشتی را از ادیان کهن دیگر متمایز می‌سازد، نگرش ویژه این آیین به ارزش‌بخشی به جایگاه انسان و وجود انسان در این جهان به عنوان تعیین‌کننده سرنوشت و پایان کار جهان است. همچنین توجه ویژه آن نسبت به عناصر طبیعت، عمران و آبادی جهان، حمایت از موجودات و سلامت محیط زیست بسیار قابل توجه است. در دین زرتشتی هر چیزی که به زیستن بهتر آدمی کمک کند، ستودنی است. بنابراین سروش و رشن و ورهرام و مظاهر طبیعت چون مهر و درخت و گیاه و آب و آتش و ... همه مورد ستایش قرار گرفته‌اند.

ژان دو مناش^۱ عقیده دارد که بزرگ‌ترین افتخار زرتشت این است که ادراک روشن و دقیقی از وحدت و عظمت بی‌مانند خداوند داشته است. او بیش از یک خدا نمی‌شناسد که بزرگ‌تر و تواناتر از تمام پروردگاران است که قبل از او می‌پرستیدند. نام او را اهورامزدا می‌گذارد و تمام اصول مذهبی برای تجلیل و ستایش اوست.^۲

1. Menasce, Jean de

۲. دو مناش، پ. ژ. (۱۳۳۷). «زرتشت». ترجمه عیسی بهنام. تمدن ایرانی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ص ۹۲.

نادیده انگاشتن آموزه‌های عمیق و فلسفی این آیین و برخی بدفهمی‌ها از متون مقدس زرتشتی در طول دوران مختلف، سبب گشته است که آیین زرتشتی با ویژگی‌هایی همچون دوگانه‌پرستی و آتش‌پرستی شناخته شود. از این رو پژوهشگران، اندیشمندان و نمایندگان مذهبی این آیین، باید بر آن باشند تا اصول بنیادی و اعتقادی دین زرتشتی را از منظر و دیدگاه عقلی و با تکیه بر خرد و دانش، بازنگری و معرفی نمایند.

زرتشت به یکتاپرستی و توحید اعتقاد داشته و در دین خود به ارزش‌های اخلاقی تکیه فراوان دارد و در عین حال به آزادی و اختیار انسان نیز اهمیت می‌دهد و دیدگاه روشنی از نظر فلسفی و عرفانی داشته است. چنان‌که به کسب معرفت از نیروهای مافوق طبیعی عقیده داشته و «پندار نیک» را شعار خود قرار داده و بر اندیشه «خدای دانا» اتکا دارد. زرتشت دارای شخصیتی بزرگ در ترویج دین و معنویت است که حدود پنج سده پیش از بودا و هزار سال پیش از مسیح نوعی آزاداندیشی و تحول فکری و اخلاقی را در دنیای متمدن آن عصر به وجود آورده است.^۱

دین زرتشتی در طول ادوار تاریخی خود سرنوشتی بس طولانی را پشت سر نهاده؛ از مهاجرت آریایی‌ها در پایان هزاره دوم پیش از میلاد و دوران زندگی زرتشت در همان عصر و تشکیل سلسله پر قدرت مادها در غرب ایران و سپس سلسله پادشاهی هخامنشیان به عنوان بزرگ‌ترین امپراطوری جهان و پس از آن اشکانیان و ساسانیان که در این سه امپراطوری دین رسمی در سراسر خاک ایران دین زرتشت بوده است. در این دوران طولانی، همواره پیرایه‌هایی بر این دین بسته شده و در عقاید و سنت‌ها دچار تغییر و تحولات فراوانی گردیده است که بی‌شک منافع حکومت‌ها، پیشرفت‌های علمی، تأثیر ادیان همسایه و عواملی مانند اینها در این تغییرات بی‌تأثیر نبوده‌اند.^۲ تحولات دین زرتشت در این سالهای متوالی، نیاز به پژوهش‌های جدی و جداگانه‌ای دارد تا با استناد به منابع و مدارک مستدل، زوایای فراوانی از آن را روشن سازد.

۱. نیولی، گاردو (۱۳۸۱). زمان و زادگاه زرتشت: پژوهشی درباره مزدایی‌گری. ترجمه منصور سید سجادی. تهران: آگه، ص ۲۹۱.

۲. محمدی، جلیل (۱۳۸۸). دین زرتشت: پژوهشی در مراسم، اسطوره‌ها و عرفان دین زرتشت. تهران: نیکان کتاب، ص ۵۶.

باستانی بودن دین زرتشتی - از منظر قدمت زمانی - سبب گشته است تا برخی لغزش‌ها در آن پدید آید که این لغزش‌ها در طول این بازه تاریخی امری طبیعی به نظر می‌رسد. چنانچه پژوهشگران این آیین نیز معقدند که در شناخت دین زرتشتی می‌بایست همه نوشته‌های اوستایی را خواند و آنچه را که با کیش زرتشتی سازگار است پذیرفت و آنچه را که نیست، جدا کرد.

از جمله لغزش‌های پدید آمده در دین زرتشتی، وجود دین‌ها و آیین‌هایی است که پیش از زرتشت وجود داشته‌اند و زرتشت یا با آنها در ستیز بوده و یا آنها را نکوهیده است. اما با ظهور و گسترش دین زرتشتی، این آیین‌ها کاملاً از بین نرفتند و با تغییر شکل ظاهری با دین زرتشتی آمیخته و بعدها به عنوان پاره‌ای از دین زرتشتی شناخته شدند. نمونه این تأثیرگذاری، آمیختگی دین زرتشتی با باورهای زروانی و همچنین آمیخته‌شدن آن با آیین مهری پیش از زرتشت است، چنانچه بسیاری از گفته‌ها و سرودها و نوشته‌ها و باورها است که در اصل ریشه زروانی و مهری دارند، در صورتی که به عنوان سرود و نوشته و گفته و باور زرتشتی شناخته می‌شوند.

از این رو برای شناخت هرچه بیشتر و بهتر این آیین و رصد آنچه که بر آن گذشته است، انجام پژوهش، تحقیق و تفحصی همه جانبه ضروری به نظر می‌رسد و این امر جز با تعمق و بررسی متون دینی به جای مانده از این آیین و مطالعات و پژوهش‌های انجام گرفته در مورد آن میسر نخواهد بود.

این کتابشناسی قطعاً مرجع مناسب و دستنامه مطلوبی برای پژوهشگران و دانشجویان در یافتن پیشینه‌های انجام یافته در زمینه مطالعات زرتشتی خواهد بود.

هدف و دامنه کار

کتابشناسی‌ها با ثبت پیشینه‌های دانش بشری و امکان بهره‌گیری بهتر از دانش موجود و تجربه‌های جوامع دیگر، در ارتقای دانش پژوهشگران و اعتلای سطح کیفی پژوهش‌ها تأثیر بسزایی دارند. مجموعه کتابشناسی‌ها و کاربردهای آن در روند پژوهش‌های علمی از جمله مسائلی است که امروزه بدان توجه خاصی می‌شود. کمتر پژوهشی است که بدون اتکا بر منابع و آثار مرتبط با موضوع انجام گرفته و به سامان برسد. بنابراین هر پژوهشگری در به سامان رساندن پژوهش خود ناگزیر از مطالعه، بازبینی و مراجعه به کلیه آثار مربوط

به موضوع مورد پژوهش است. آگاهی از پژوهش‌های قبلی و استفاده از آنها، علاوه بر افزایش غنای پژوهش، از هدر رفتن فرصت‌ها و دوباره‌کاری‌ها پیشگیری می‌کند. چنانچه مطلع ساختن پژوهنده از پیشینه موضوع، موجبات رفع خلاءهای مطالعاتی، تکمیل تحقیقات گذشته و در کل رونق پژوهش‌های علمی می‌شود.

از این رو مجلد دوم از سری کتاب‌های ادیان، آیین‌ها و کیش‌های ایرانی با عنوان «کتابشناسی مطالعات زرتشتی» با دربرگرفتن ۵۷۵۶ مدخل در قالب‌های متفاوت (کتاب، مقاله و پایان‌نامه) زمینه جستجوی بهینه در این حوزه موضوعی را برای پژوهشگران آسان ساخته است. به دلیل گستردگی منابع و تنوع بسیار مطالعات انجام شده بر روی موضوع زرتشت، دین زرتشتی و همچنین کتاب اوستا، بخش نخست این کتابشناسی به گردآوری کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های فارسی پرداخته و بخش دوم به گردآوری منابع لاتین خواهد پرداخت. از میان ۵۷۵۶ مدخل گردآوری شده؛ تعداد ۱۱۳۸ کتاب، ۳۷۱۱ مقاله و ۹۰۷ پایان‌نامه فارسی را به خود اختصاص داده است.

کتابشناسی مطالعات زرتشتی از جمله کتابشناسی‌های تخصصی به‌شمار می‌رود که با توجه به دامنه گسترده و پراکنده تاریخ و فرهنگ زرتشتی و نیاز پژوهشگران و محققان در رشته‌های گوناگون علوم انسانی از قبیل تاریخ ایران باستان، ادیان و عرفان، فرهنگ و زبان‌های باستانی و همچنین ایرانشناسی، اهمیت و ضرورت ویژه‌ای یافته است. این کتابشناسی در ارائه دستیابی به اطلاعات موجود و پراکنده و دسته‌بندی موضوعی مطالب گسترده برای پژوهشگران، امکان هدایت پژوهش‌ها و تحقیقات را به سمت موضوعات و زمینه‌هایی که کمتر بدانها پرداخته شده است را فراهم می‌سازد.

از ویژگی‌های بارز این مجموعه کتابشناسی جداسازی موضوعی مداخل در ۱۵ فصل جداگانه شامل؛ زرتشت، متون دینی، اصول و عقاید زرتشتی، آیین‌ها، آداب و رسوم زرتشتی، کلیات و تاریخ، اخلاق- عرفان و فلسفه زرتشتی، دین زرتشتی و ادبیات فارسی، دین زرتشتی- اسلام و سایر ادیان، پارسیان هندوستان، مغان، هنر و معماری زرتشتی، حقوق زرتشتی، آتشکده‌ها و نیایشگاه‌های زرتشتی، گاهشماری و کیهان‌شناسی زرتشتی و نقد منابع زرتشتی است. در انتها نیز با ارائه نمایه عنوان و نمایه نویسندگان، کار دسترسی پژوهشگران به مداخل آسان‌تر شده است.

پیشینه

در مورد مطالعات زرتشتی تاکنون کتابشناسی مستقلی که به ذکر منابع آن بپردازد دیده نشده است. تنها در مواردی همچون «کتابشناسی گزینشی و توصیفی مطالعات ادیان»^۱، در بخش ادیان بین‌النهرین و ایران باستان به طور بسیار پراکنده و در حد چندین نمونه از منابع زرتشتی نام برده شده است. در کتاب «مقاله‌شناسی توصیفی ادیان ایران»^۲ با اینکه بخش بیشتر کتاب به بررسی توصیفی مقالات زرتشتی اختصاص داده شده است، اما نمی‌توان آن را منبع کاملی در شناسایی پژوهش‌های انجام یافته در رابطه با موضوع قلمداد کرد.

در «کتابشناسی اساطیر و ادیان»^۳ اثر فرخنده حاجی‌زاده نیز به منابع خوبی در رابطه با دین و اساطیر زرتشتی اشاره شده است، اما منابع بسیار اندک و محدودند. کتاب «کتابشناسی خرد و اندیشه ایران باستان در فرهنگ غرب»^۴ نیز بطور پراکنده در بخش‌های مختلف، کتاب‌ها و مقالات عمدتاً لاتین را در مورد مطالعات انجام گرفته در رابطه با دین زرتشتی ارائه داده است. همچنین در کتاب «دین‌نامه‌های ایران: کتابشناسی موضوعی کتاب‌های دینی ایران»^۵ در یکی از فصل‌های کتاب با عنوان ایران و اهل کتاب به ذکر برخی منابع مرتبط با آیین زرتشتی و زرتشتیان پرداخته است.

به طور کلی منابع ذکر شده جامعیت کامل را دارا نبوده و هرکدام تنها به یک محمل پرداخته‌اند که همان‌ها نیز کامل نبوده و به طور گزینشی انتخاب شده‌اند تا ارائه کامل آثار این حوزه. از این رو، با مشاهده کمبود چنین کتابشناسی در میان کتابشناسی‌های ادیان ایرانی، لزوم پرداختن به این مهم، امری بدیهی به نظر می‌رسید.

۱. حیدری، حسین (۱۳۸۸). کتابشناسی گزینشی و توصیفی مطالعات ادیان. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
۲. ایزانلو، رمضانعلی؛ محمدپور، محمدحسین؛ اکبری چناری، علی (۱۳۹۴). مقاله‌شناسی توصیفی ادیان ایران. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۳. حاجی‌زاده، فرخنده (۱۳۸۰). کتابشناسی اساطیر و ادیان. تهران: نشر آگرا.
۴. رازی، فریده (۱۳۷۹). کتابشناسی خرد و اندیشه ایران باستان در فرهنگ غرب: گزیده آثار تحقیقی درباره تأثیر افکار و آرای دینی ایرانیان در غرب. با راهنمایی فتح‌الله مجتبائی، زیر نظر مرکز مطالعات فرهنگی-بین‌المللی. تهران: الهدی.
۵. نجفی، محمدباقر (۱۳۶۶). دین‌نامه‌های ایران: کتابشناسی موضوعی کتاب‌های دینی ایران. کلب: آکادمی علمی اسلامی.

شیوه گردآوری و تنظیم منابع

روند انجام کار در گردآوری منابع بر روی این کتابشناسی طی مراحل زیر انجام گرفته است؛

۱. تعیین کلیدواژه‌های مرتبط با موضوع کتابشناسی جهت جستجوی بهینه و صحیح در پایگاه‌های علمی مرتبط.

کلیدواژه‌هایی همچون زرتشت، اشوزرتشت، زرتشتی، زرتشتیان، زردشت، زردشتی، زردشتیان، اوستا، اوستایی، زرتشتی‌گری، وندیداد، زند - پازند، ارداویرافنامه، بندش، مغان، مغ، موبد، موبدان، دخمه، گاهان، گات - گاتها، یسن - یسنا، آناهیتا، اهورامزدا، اهریمن، مزدیسنا - مزدیسنی، کرتیر، فروهر، امشاسپندان، اوشیدر - هوشیدر، سوشیانس و ...

۲. در تدوین کتابشناسی، علاوه بر استفاده از کتابشناسی‌ها و کتب مرجع و همچنین کتابشناسی‌های انتهای بسیاری از مقالات و کتاب‌های موضوعی مرتبط، از اینترنت نیز بسیار استفاده شد. چنانچه از طریق جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر، منابع بسیاری مورد بررسی و استفاده قرار گرفت.

جستجوی منابع فارسی (کتاب، مقاله و پایان‌نامه) در پایگاه‌ها و مراکز اطلاعاتی معتبر و مرتبط از قبیل؛ بانک اطلاعات نشریات کشور (magiran)^۱، مجلات تخصصی نور^۲، پرتال جامع علوم انسانی^۳، پایگاه مطالعات ایرانشناسی^۴، کتابخانه ملی ایران^۵، سامانه مدیریت نشریات علمی دانشگاه آزاد اسلامی^۶، نوسا^۷، پایگاه اطلاع‌رسانی کتابخانه‌های ایران^۸، ایران داک^۹، سیکا: سیستم یکپارچه کتابخانه‌های

1. www.magiran.com

2. www.noormags.ir

3. www.ensani.ir

4. http://91.98.46.102

5. http://opac.nlai.ir

6. http://journals.iau.ir

7. http://simorgh.nosa.com

8. www.lib.ir

9. http://irandoc.ac.ir

دانشگاه آزاد اسلامی^۱، مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری^۲، کنسرسیوم محتوای ملی^۳ و ... انجام شد.

همچنین از مجموعه‌های ارزشمندی همچون «فهرست مقالات فارسی در زمینه تحقیقات ایرانی» اثر ایرج افشار و کتب مجموعه مقالات و یادنامه‌ها و جشن‌نامه‌هایی که حاوی مقالات مرتبط با موضوع این کتابشناسی بودند نیز استفاده بسیار گردید. گفتنی است مقالاتی از این کتاب‌ها آورده شده که حالت یک مقاله کامل و مستقل را داشته‌اند و نه صرفاً فصلی کوچک از کتاب باشند. در این میان علاوه بر استفاده بسیار از منابع ارزشمند کتابخانه بنیاد ایرانشناسی، از کتابخانه‌هایی همچون کتابخانه پژوهشگاه علوم انسانی، کتابخانه دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و بویژه کتابخانه اردشیر یگانگی بهره‌های فراوان برده شد.

گفتنی است روزنامه‌ها را به دلیل آنکه جنبه اطلاع‌رسانی دارند تا ارائه مقالاتی علمی و در خور توجه، در فهرست نشریات مورد بررسی قرار نگرفتند.

۳. پس از شناسایی پایگاه‌ها، تک‌تک منابع موجود استخراج و در نرم‌افزار کتابخانه‌ای ذخیره شد. گفتنی است نیمی از مقالات و پایان‌نامه‌های فارسی و لاتین همراه با چکیده در نرم‌افزار ذخیره شده‌اند.

۴. از ارکان مهم تنظیم یک کتابشناسی، نظم اطلاعات است. شیوه تنظیم اطلاعات در این کتابشناسی بر اساس شیوه مرسوم APA انتخاب گردیده است. در این شیوه منابع به طور مجزا بر اساس «نام خانوادگی، نام (سال نشر)، عنوان منبع، محل نشر: ناشر» ارائه می‌گردند. به دلیل حجم بالای منابع یافت شده در موضوع مطالعات زرتشتی، در ارائه اطلاعات کتابشناختی از شیوه استناددهی استفاده شد که به انتقال صحیح و سریع اطلاعات به صورت موجز و کاربردی به خواننده کمک بیشتری نماید. امروزه این شیوه مرسوم‌ترین شیوه مأخذنویسی در جهان به شمار می‌رود و بر همه شیوه‌های دیگری که برای تسریع در نوشتن، تایپ و انتشار، مورد استفاده قرار می‌گیرند برتری دارد و از سوی بسیاری از مجلات و انجمن‌های علمی نیز مورد قبول واقع شده و استفاده می‌شود.

1. <http://78.38.208.190>

2. <https://search.ricest.ac.ir>

3. www.icnc.ir

۵. در حین انجام کار، شاهد عنوان‌هایی بودیم که در نگاه اول نامفهوم و یا بی‌ربط با موضوع اصلی کتابشناسی به نظر می‌رسیدند، به همین منظور برای تبیین موضوع عنوان، توضیحات تکمیلی که به نظر می‌رسید برای روشن‌تر شدن هدف و موضوع اصلی مدخل به خواننده و پژوهشگر کمک می‌کنند در داخل «کروشه []» آورده شد تا مفهوم اصلی عنوان واضح‌تر و نمایان‌تر شود.
۶. جهت سهولت دسترسی بیشتر و بهتر به منابع و مداخل کتابشناسی، اقدام به تدوین نمایه نویسنده و نمایه عنوان گردید. شماره‌های روبروی نمایه‌ها براساس شماره مداخل آورده شده است تا کار بازیابی با سرعت و دقت بیشتری انجام شود. از مشکلات و محدودیت‌های کار گوناگونی و مشترک بودن اطلاعات کتابشناختی و همپوشانی بسیاری از پایگاه‌ها با یکدیگر بود. چنان‌چه برای رفع این نقیصه و تکراری نبودن رکوردها به ناچار تمامی عنوان‌های جستجو شده در پایگاه‌های مختلف چندین بار مورد جستجو قرار گرفت.

تبیین موضوعی فصل‌ها

با توجه به گستردگی و حجم بالای مداخل ارایه شده در کتابشناسی مطالعات زرتشتی، بر آن شدیم تا با توجه به درون‌مایه مدخل‌ها و دقت در محتوای اصلی منابع، آنها را در ۱۵ فصل دسته‌بندی موضوعی نماییم.

فصل اول به معرفی منابع مربوط به زندگی، اندیشه، گفتارها و پیام‌های اخلاقی زرتشت و همچنین تعالیم و دیدگاه‌های اصلاحی و اجتماعی وی اختصاص دارد. در فصل دوم منابعی که به متون دینی آیین زرتشتی همچون اوستا، یسنا، گاهان، وندیداد و ... پرداخته‌اند، گنجانده شده است.

در فصل سوم موسوم به «کلیات و تاریخ»، منابع مربوط به سیر تاریخی دین زرتشتی، تاریخ سیاسی، اجتماعی و اقتصادی زرتشتیان در دوره‌های مختلف تاریخی، اسطوره‌شناسی زرتشتی، تاریخ تحولات مذهبی، رابطه دین زرتشتی و دولت‌ها و حکومت‌ها در ادوار مختلف تاریخی، بررسی جایگاه ایزدان از منظر تاریخی، روحانیون و موبدان زرتشتی، پزشکی زرتشتی و طبیعت و محیط زیست در این آیین قرار گرفته است.

فصل «اصول و عقاید» حاوی منابعی است که به مباحثی همچون خداشناسی، توحید و

ثنویت، ایزدان زرتشتی، منجی موعود، سوشیانس، فرجام‌شناسی زرتشتی، فروهر، آموزش دین زرتشتی، معاد و آخرت‌شناسی، و ... پرداخته است.

در فصل «آیین‌ها و باورهای زرتشتی» منابعی که به آداب و رسوم، آیین‌ها و باورها و مراسم مختلف زرتشتی همچون جشن‌های دینی (جشن‌های سده، نوروز، جشن‌های آب (تیرگان)، جشن‌های آتش (مهرگان)، جشن‌های گاهنبار و ...)، مراسم سوگواری و تدفین، آیین‌های پیوندهای زناشویی، آیین سدره‌پوشی، سفره‌ها و خوراک‌های زرتشتی، دعاها، و ... مربوط می‌شود، جای گرفته است.

فصل ششم «اخلاق، عرفان و فلسفه زرتشتی» است که منابعی که به مباحث اخلاقی مانند نیکی و بدی، جبر و اختیار، عرفان زرتشتی و مباحث فلسفی در دین زرتشتی پرداخته‌اند را در خود جای داده است. هفتمین فصل، «هنر و معماری زرتشتی» است که منابع مرتبط با معماری زرتشتی در ادوار مختلف تاریخی، بررسی معماری خانه‌های زرتشتی، معماری آرامگاهی و معماری آتشکده‌ها و نیایشگاه‌ها، پوشاک و لباس زرتشتیان، موسیقی مذهبی زرتشتی و بررسی تأثیر نمادها و عناصر آیین زرتشتی بر هنرهای ایرانی را معرفی کرده است.

فصل مربوط به «دین زرتشتی و اسلام و سایر ادیان» به منابعی که به بررسی رابطه زرتشتیان با اسلام و سایر ادیان دارد، می‌پردازد. در این فصل مباحثی همچون؛ مسئله مجوس در قرآن و روایات، تأثیر و تأثر زرتشتیان و فرقه‌های مختلف اسلامی بر یکدیگر، مباحث تطبیقی میان قرآن کریم و اوستا و سایر متون زرتشتی، بررسی تطبیقی موعودشناسی و مهدویت در اسلام و دین زرتشتی، بررسی تطبیقی آموزه‌های گوناگون در اسلام و زرتشت، و ارتباط دین زرتشتی با ادیان دیگر همچون مسیحیت، یهودیت، بودا و بویژه دین هندویی جای گرفته است.

در فصل «حقوق زرتشتی» منابع مرتبط با مباحث فقهی و حقوق زرتشتی، سیر تاریخی نظام قضایی و جزایی در دین زرتشتی، قوانین ازدواج و طلاق در این آیین، بررسی جایگاه حقوق زن و خانواده در دین زرتشتی و ... جای گرفته است.

فصل دهم، «دین زرتشتی و ادبیات فارسی» نام گرفته است که حاوی منابع مرتبط با بررسی‌های تطبیقی میان اوستا و دیگر متون زرتشتی با شاهنامه، دیوان حافظ و دیگر متون ادبیات فارسی است. فصل «زیارتگاه‌ها و آتشکده‌های زرتشتی» به منابعی که درباره نیایشگاه‌ها، آتشکده‌ها و بناهای چهارطاقی زرتشتی پرداخته‌اند، را در خود جای داده است.

«پارسیان هندوستان» عنوان دوازدهمین فصل این کتابشناسی است که به معرفی منابعی که به مهاجرت تاریخی زرتشتیان ایرانی به هند، پیوندهای فرهنگی، تمدنی و تاریخی زرتشتیان ایران و هند و مباحث مرتبط با پارسیان هند اشاره دارد، می‌پردازد.

«گاهشماری و کیهان‌شناسی زرتشتی» نیز سیزدهمین فصل این کتابشناسی با منابعی درباره مباحث گاهشماری اوستایی و زرتشتی، تقویم زرتشتی ایرانی و کیهان‌شناسی و نجوم زرتشتی به خود اختصاص داده است.

در فصل «مغان» به منابع مرتبط با تاریخ مغان زرتشتی نقش مذهبی و اجتماعی آنان در ایران باستان پرداخته شده است و در فصل پایانی مقالاتی که به نقد منابع زرتشتی پرداخته‌اند، جای گرفته است.

با توجه به اینکه تعداد مدخل‌های کتابشناختی در حوزه مطالعات زرتشتی بیش از ۵۷۰۰ مدخل را شامل شده است، لزوم تقسیم‌بندی موضوعی و فصل‌بندی این کتابشناسی بسیار ضروری به نظر می‌رسید. این موضوع‌بندی کمک شایانی به پژوهشگران، محققان و دانشجویانی خواهد کرد که تنها در زمینه و موضوع خاصی از پژوهش‌های صورت‌گرفته بر مطالعات زرتشتی در حال تحقیق هستند، و از تورق و جستجوی اضافه در کل کتابشناسی بی‌نیاز خواهند شد.

۱

زرتشت

کتاب

۱. آذینی فر، قاسم (۱۳۸۳). سروش و آتش: نگاهی گذرا به زرتشت و تعالیم آن. تهران: آرویج.
۲. آذینی فر، قاسم (۱۳۸۴). اندیشه نیک Good though: زرتشت و دین ایرانیان باستان. تهران: قاسم آذینی فر.
۳. آرین، آرمان (۱۳۸۸). سپیتمان (داستان زندگی اشو زرتشت). تهران: ایران بان.
۴. آشتیانی، جلال‌الدین (۱۳۷۴). زرتشت: مزدیسنا و حکومت. تهران: انتشار.
۵. آلتهایم، فرانتس (۱۳۸۲). زرتشت و اسکندر. مترجم علی نوزاد. تهران: نشر سمیر.
۶. آموزگار، ژاله؛ تفضلی، احمد (۱۳۷۰). اسطوره زندگی زردشت. بابل: کتابسرای بابل.
۷. آموزگار، ژاله؛ تفضلی، احمد (۱۳۷۵). اسطوره زندگی زردشت. [ویرایش ۲]. تهران: نشر چشمه، نشر آویشن.
۸. اخوت، ماجد (۱۳۹۱). شرح احوال زردشت. کرج: سید محمود اخوت.
۹. ارشیا، امین؛ راد، نسیم (۱۳۹۰). گفتار زرتشت. مشهد: پیام موقیت.
۱۰. اسدی، مسعود (۱۳۸۸). نکته‌های ناب زرتشت. تهران: پروان.
۱۱. اکبرزاده، فرزانه (۱۳۹۱). زرتشت. تهران: کاکتوس.
۱۲. الهامی، داود (بی‌نا). چهره زردشت در تاریخ. [قم]: دارالتبلیغ اسلامی قم، مرکز انتشارات.
۱۳. انتشارات امید فردا (۱۳۸۸). پیام‌های اجتماعی، فرهنگی و ادبی آشوزرتشت. تهران: امید فردا.
۱۴. انجمن موبدان تهران (۱۳۹۰). زرتشت کیست و زرتشتی چیست؟: ویژگی‌های دین زرتشتی. تهران: ارمگان.
۱۵. انسانی، شهلا (۱۳۹۴). گشتاسب و زرتشت [اقتباس از شاهنامه فردوسی]. تهران: سمیر.
۱۶. انصاری، بهمن (۱۳۹۶). زرتشت و زرتشتیان. تهران: آرون.

۱۷. انکلساریا، بهرام گور (بی تا). خطابه راجع به زرتشت بانی اساس وحدانیت و فلسفه پولارپته ابدی. بامقدمه از طرف میرزا محمد علیخان فروغی (ذکاءالملک). [تهران]: مطبعه مجلس.
۱۸. اولادی سلخوری، حمید (۱۳۸۷). گفتار زرتشت. تهران: هم‌پا.
۱۹. بهرامی، اکرم (۱۳۸۴). پیام زرتشت. برگردان به انگلیسی بنیامین کبیری. تهران: ساحل.
۲۰. پارسازاده، عبدالعلی (۱۳۹۵). اشو زرتشت پیام آور نیکی‌ها. تهران: انتشارات ماهواره.
۲۱. پارسای، کیومرث (۱۳۸۶). زرتشت. تهران: دبیر، سمیر.
۲۲. پایه‌دار، مجتبی (۱۳۸۹). نکته‌های ناب از زرتشت: متن دو زبانه. مترجم نسرین صالحی. تهران: گل بیتا.
۲۳. پورنعمتی، لیللا (۱۳۸۸). گزیده سخنان زرتشت. برگردان به انگلیسی رسول عظیمی. تهران: راستین.
۲۴. پورنعمتی، لیللا؛ غیوری، حمیدرضا (۱۳۹۰). زرتشت پیامبر آریایی. تهران: غیوری.
۲۵. پورهاشمی، فاطمه (۱۳۹۱). گفتار زرتشت. تهران: تیموری.
۲۶. پیشدادی، جمشید (۱۳۷۵). سخنان مهین زرتشت پیامبر نقاشی کورش وفاداری. تهران: فروهر.
۲۷. ترابی، ضیاءالدین (۱۳۸۸). زردشت و گاهشماری ایرانی. تهران: آوای کلار.
۲۸. جبارزاده، ثریا (۱۳۸۸). زرتشت. با پیشگفتاری از امیر عشیری. تهران: سمیر.
۲۹. جعفری، علی اکبر (۱۳۵۵). زرتشت و دین بهی. تهران: انجمن زرتشتیان ایران.
۳۰. جعفری، علی اکبر (۱۳۷۵). پیام زرتشت: چنانکه از سرودهای آن پاکمرد برمی آید. برلن: انجمن دوستداران اشوزرتشت.
۳۱. جعفری، علی اکبر (۱۳۴۶). پیام زرتشت. [تهران]: سازمان زنان زرتشتی.
۳۲. جعفری، علی اکبر (۱۳۷۲). آشنایی با زرتشت. برلین: انجمن دوستداران زرتشت.
۳۳. جعفری، علی اکبر (۱۳۸۵). زرتشت و دین بهی. تهران: جامی.
۳۴. جهانیان، اردشیر (بی تا). زندگانی زرتشت: پیامبری باستانی ایران و نخستین آموزگار یکتاپرستی درجهان. [بی جا: بی نا].
۳۵. جوانمردی، محمدرضا (۱۳۸۶). زرتشت پیام آور مزدیسنا. اصفهان: اقیانوس معرفت.
۳۶. حاج عابد، لیللا (۱۳۹۰). نخستین پیام آور خرد و راستی. تهران: هورمزد.
۳۷. خداوندی، مهربان (۱۳۵۶). شناسائی زرتشت: گفتارهایی به فارسی و انگلیسی درباره شناخت زرتشت و آیین او. تهران: فروهر.
۳۸. خنجری، خداداد (۱۳۷۴). ۴۰ [چهل] ستاره از کهکشان اندیشه زرتشت. یزد: انجمن زرتشتیان خرمشاه یزد.
۳۹. خنجری، خداداد (۱۳۸۰). بینش زرتشت. تهران: پژوهنده.
۴۰. داودی، مهدی (۱۳۸۷). اندیشه‌های زرتشت پیامبر ایران باستان. تهران: سایه نیما.

۴۱. دلیری، محسن (۱۳۹۳). زرتشت، نور مغان: تذکره و مروری بر اندیشه‌های زرتشت. تهران: سنگفرش.
۴۲. دهباشی، علی (۱۳۸۷). زندگی و اندیشه زرتشت. تهران: افکار، شهاب.
۴۳. دهباشی، علی (۱۳۹۰). زندگی و اندیشه زرتشت: سیری در زندگی و آموزه‌های زرتشت. تهران: شهاب: نشر افکار.
۴۴. دوشمن‌گیمن، ژاک (۱۳۸۳). آراء گوناگون درباره زرتشت؛ ترجمه آرزو رسولی. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
۴۵. دوشمن‌گیمن، ژاک (۱۳۵۰). زرتشت و جهان غرب. ترجمه مسعود رجب‌نیا. تهران: انجمن فرهنگ ایران باستان.
۴۶. دوشمن‌گیمن، ژاک (۱۳۸۳). واکنش غرب در برابر زردشت. ترجمه تیمور قادری. تهران: امیرکبیر.
۴۷. ذوالفقاری، علی (۱۳۸۹). زرتشت. تهران: میثم تمار.
۴۸. ذوالفقاری، علی (۱۳۹۰). پیامبر ایرانی (زرتشت). تهران: آوای سورنا.
۴۹. رامز، رضا (۱۳۸۳). گفتار زرتشت. تهران: جیحون.
۵۰. رحماندوست، مصطفی (۱۳۹۰). زرتشت. تصویرگر میترا عبداللهی. تهران: امیرکبیر، کتابهای شکوفه.
۵۱. رحماندوست، مصطفی (۱۳۹۴). زرتشت (ع). تصویرگر میترا عبداللهی. تهران: امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه.
۵۲. رضایی، عبدالعظیم (۱۳۸۶). پیام‌های والای زرتشت به جهان و جهانیان (ویژه زرتشتیان آریایی). تهران: ذهن آویز.
۵۳. رضاییان حق، محمد (۱۳۹۲). کلام زرتشتی. تهران: سازمان انتشارات فروهر.
۵۴. رضی، هاشم (۱۳۵۰). زرتشت و تعالیم او. تهران: سازمان انتشارات فروهر.
۵۵. رضی، هاشم (۱۳۸۰). زرتشت پیامبر ایران باستان. تهران: بهجت.
۵۶. رضی، هاشم (۱۳۵۹). نیچه و کتاب چنین گفت زرتشت: پژوهش دربارهٔ احوال و فلسفه نیچه در مقایسه با آموزش و تعالیم زرتشت. تهران: فروهر.
۵۷. رمپیس، کریستیان (۱۳۴۹). زردشت از دیدگاه دانشمندان اروپائی امروز. ترجمه س. نجم‌آبادی. تهران: مؤسسه تحقیقات و انتشارات ویسمن.
۵۸. رهبرنیا، زهرا؛ رسولی، جواد (۱۳۸۷). زرتشت پیامبر سرزمین جاوید. مشهد: آهنگ قلم.
۵۹. زویی، ممدوح (۱۳۷۷). هل کان زرادشت نبیا؟! بیروت: مکتبه الثقافیه.
۶۰. سالاری، کوروش (۱۳۸۹). چنین بود زرتشت. تهران: چهارخونه.
۶۱. سالک، داوود (۱۳۸۸). زرتشت پیامبر آریایی. تهران: معیار اندیشه.

۶۲. سالمی فیه، کیوان (۱۳۸۵). اندیشه زرتشت در اوستا. تهران: زرین مهر.
۶۳. سالمی فیه، کیوان (۱۳۸۷). سیر تاریخی آیین ایران باستان. تهران: زرین مهر.
۶۴. سالمی فیه، کیوان (۱۳۹۲). زندگی و میراث زرتشت. تهران: زرین مهر.
۶۵. سبحانی، مهدی (۱۳۹۰). زرتشت نامه. تهران: مهدی سبحانی.
۶۶. سلامتی، یعقوب (۱۳۷۸). پژوهشی پیرامون زادگاه زرتشت. تبریز: اعظم.
۶۷. سلطانی، نفیسه (۱۳۸۳). پیام‌های معنوی [پیام‌های زرتشت]. تهران: شولا.
۶۸. سیادت، موسی (۱۳۹۱). زرتشت کیست؟ و آیین او چیست؟. قم: حضرت عباس (ع).
۶۹. شاکرین، حمیدرضا (۱۳۹۰). زرتشت. تنظیم و نظارت نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت آموزش و تبلیغ، اداره مشاوره و پاسخ. قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف.
۷۰. شاهرخ، کیخسرو (۱۳۸۰). زرتشت پیامبری که از نو باید شناخت «فروغ مزدیسنی». به کوشش و ویراستاری فرزانه کیانی. تهران: جامی.
۷۱. شکیباپور، عنایت (۱۳۸۸). زندگی افسانه‌ای زرتشت (پیغمبر باستانی ایران) با برداشتی از کتاب مزدیسا (ادب پارسی) محمد معین. ویراستار علی اصغر عبداللهی. تهران: دنیای کتاب.
۷۲. شنتناوی، احمد (۱۳۳۲). الحکماء الثلاثة [زردشت، بودا، کنفوسیوس]. مصر: دارالمعارف.
۷۳. شهزادی، رستم (۱۳۷۱). زرتشت و آموزش‌های او. تهران: فروهر.
۷۴. شهرمدان، رشید (۱۳۱۱). تعلیمات زرتشت. بمبئی: هورپرینتینگ پریس.
۷۵. شهرمدان، رشید (۱۳۱۶). پیغمبری زرتشت: یادنامه دینشاه ایرانی سلیستیر [چاپ سنگی]. [بمبئی]: انجمن زرتشتیان ایرانی بمبئی.
۷۶. شهرمدان، رشید (۱۳۵۷). زرتشت و همزمانان او در ویدا. تهران: نشریه انجمن فرهنگ ایران باستان.
۷۷. شیرمحمدی، پوریا (۱۳۸۸). زندگی مشاهیر جهان (زرتشت). ویراستار زهرا شیرمحمدی. تهران: شیرمحمدی.
۷۸. شیرمحمدی، پوریا (۱۳۹۴). مشاهیر جهان: زرتشت. تهران: آیین.
۷۹. صفی‌زاده، فاروق (۱۳۹۳). تاثیر زردشت بر افکار و دین‌های جهان. تهران: ایران‌جام.
۸۰. صفی‌زاده، نامیق (۱۳۹۲). زرتشت مادی. تهران: بوره‌که‌بی.
۸۱. ظریف آبکنار، رحیم (۱۳۹۰). زندگی و اندیشه زرتشت پیامبر ایران باستان از دیدگاه‌های مختلف. تهران: سما، اروند.
۸۲. عبدالقادر، حامد (۱۳۸۵). زرادشت الحکیم نبی قدیمی الایرانیین. حلب: مرکز الانماء الحضاری.
۸۳. عبدالقادر، حامد (۱۳۸۵). زرادشت الحکیم نبی قدیمی الایرانیین. [بی‌جا]: مرکز الانماء الحضاری.

۸۴. عطائی، امید (۱۳۸۲). پیامبر آریایی: ریشه‌های ایرانی در کیش‌های جهانی. تهران: عطائی.
۸۵. عمادزاده، حسین (۱۳۹۵). زندگانی پیامبران: زردشت حکیم (ع) (اصحاب سبت، اصحاب اخدود). ویراستار عبدالحمید سیاح. تهران: اسلام.
۸۶. غیوری، حسین (۱۳۹۳). زرتشت پیامبر ایرانی: آنچه در مورد زندگی زرتشت باید بدانیم. تهران: غیوری.
۸۷. فاروقی، فواد (۱۳۸۷). سرو زرتشت به همراه زندگی‌نامه زرتشت پیامبر ایران باستان. تهران: کوشش.
۸۸. فرامرزی، عبدالرحمن (۱۳۲۷). مجموعه مقالات راجع به زرتشت. تهران: [بی‌نا].
۸۹. فیروزی، سورنا (۱۳۸۷). زادسال سپیتمان: پژوهشی نو درباره زمان زندگانی زرتشت بر پایه دانش زیست‌شناسی. تهران: آشیانه کتاب.
۹۰. فیروزی، علیرضا (۱۳۸۸). پیامک‌های زرتشت و منشور کوروش. سبزوار: امید مهر.
۹۱. قارلغی، سمیه (۱۳۹۰). زندگی و اندیشه زرتشت. تهران: گستره هیرید.
۹۲. قانع، سعید؛ یداللهی، مرتضی (۱۳۸۶). زرتشت پیامبر ایران باستان. تهران: به آفرین.
۹۳. قدردان، مهرداد (۱۳۸۹). اندیشه اشوزرتشت و دین یارانش. شیراز: افق پرواز.
۹۴. کاتراک، جمشیدکاووس (۱۳۷۳). زمان زرتشت. ترجمه کیخسرو کشاورز. تهران: فردوس.
۹۵. کامل، مجدی (۱۳۹۳). زرتشت: حقیقت یا اسطوره دین یا فلسفه. مترجم عبدالله حسینی. تهران: معیار اندیشه.
۹۶. کریواک، پل (۱۳۸۸). در جستجوی زرتشت. ترجمه محسن ربیع‌زاده. تهران: نشر ثالث.
۹۷. کریواک، پل (۱۳۹۴). در جستجوی زرتشت: در سراسر ایران و آسیای میانه برای یافتن اولین پیامبر دنیا. ترجمه مریم تقدیسی. تهران: نشر مکتوب.
۹۸. کزازی، میرجلال‌الدین (۱۳۹۳). وخشورایران: داستانی بر پایه سرگذشت زرتشت. تهران: معین.
۹۹. کشوری، فرهاد (۱۳۸۶). آخرین سفر زرتشت. تهران: ققنوس.
۱۰۰. کلنز، ژان (۱۳۸۶). مقالاتی درباره زردشت و دین زردشتی. ترجمه از فرانسه به انگلیسی پردز اکتو شرو و ترجمه احمدرضا قائم‌مقامی. تهران: نشر و پژوهش فرزاد روز.
۱۰۱. کلیما، اتاکار (۱۳۸۸). زرتشت. ترجمه محمود عبادیان. تهران: علم.
۱۰۲. کیانی، بزرگمهر (۱۳۸۶). در پیرامون زندگی زرتشت. ترجمه علی‌حضور. تهران: جامی.
۱۰۳. گرامی، محمدعلی (۱۳۷۹). زردشت (پیغمبر ایرانی) پیام آور یکتاپرستی. شیراز: نوید شیراز.
۱۰۴. گشتاسب پورپارسی، مهربان (۱۳۵۵). چکیده‌ای از سخنان گهربار ائمه زرتشت. با بررسی کنکاش مویران ایران. شیراز: [بی‌نا].
۱۰۵. لعل، حسین (۱۳۵۷). زردشت. تهران: پدیده.

۱۰۶. مبارکه، بهنام (۱۳۹۵). هفتاد و هفت بهار: زندگی‌نامه زرتشت سپنتمان نخستین پیام آور یکتاپرست ایرانی. تهران: سازمان انتشارات فروهر.
۱۰۷. متواضع، مسعود (۱۳۸۹). زرتشت، کوروش و حقوق بشر. تهران: کاکتوس.
۱۰۸. محمدی سرشت، رضا (۱۳۹۳). زرتشت و زنان ایران زمین. تهران: نقش اندیشه.
۱۰۹. مرسلوند، حسن؛ خواب‌بین‌زاده، ابراهیم (۱۳۹۴). زرتشت. تهران: اخوان.
۱۱۰. مرعشی، مهدی (۱۳۸۹). داستان زرتشت: رمان زندگی زرتشت. تهران: آموت.
۱۱۱. مظاهری، علی اکبر (۱۳۷۱). مناظره عشق با عقل: و نوشته‌های دیگر درباره زردشت. [فرانسه]: بنیاد شاگردان استاد مظاهری.
۱۱۲. معین، محمد (۱۳۵۵). زرتشت: علوم انسانی، درس تاریخ، بخش ۶. [تهران]: دانشگاه آزاد ایران.
۱۱۳. معین، محمد (بی‌تا). زرتشت. تهران: [بی‌نا].
۱۱۴. ملک‌پور، ژیللا (۱۳۸۹). زرتشت (ع). تصاویر و اجرای کامپیوتری آتلیه هنری نیک‌پی. تهران: نیک‌پی.
۱۱۵. منصورنژاد، محمد (۱۳۸۹). سیری در شخصیت و اندیشه سیاسی زرتشت. تهران: جوان پویا.
۱۱۶. منصورنژاد، محمد (۱۳۹۰). سیری در شخصیت و اندیشه‌ی سیاسی زرتشت. تهران: جوان پویا.
۱۱۷. مهرین، مهرداد (۱۳۵۰). اشا و هیشتا؛ یا؛ پیام زرتشت. تهران: [بی‌نا].
۱۱۸. میرفتاح، منصوره (۱۳۸۸). زرتشت: چهره تابناک ایران باستان. تهران: محمد (ص).
۱۱۹. نقبائی، حسام (بی‌تا). تاریخ و تعالیم زرتشت. بانضمام حقایقی از ادیان. [بی‌جا: بی‌نا].
۱۲۰. نمازی، محمد مهدی (۱۳۸۸). سروده‌های زرتشت پیامبر بزرگ آریایی. تهران: کوله‌پشتی.
۱۲۱. نوری‌زاد، محمدحسین (۱۳۸۷). اندرزهای زرتشت پاک و اوشنر دانا. تصویرگر آنزلا خلف‌بیگی. تهران: انتشارات دفتر شعر و داستان، پازینه.
۱۲۲. نیک‌بخت، محسن (۱۳۹۴). منم زرتشت. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه.
۱۲۳. نیکبخش، زینب؛ غرقی، مرضیه (۱۳۸۹). زرتشت در فراز و نشیب تاریخ: نگاهی دیگر به زندگانی زرتشت. تهران: پل، خلاق.
۱۲۴. نیکنام، کورش (۱۳۹۳). کنکاشی بر زندگی و اندیشه زرتشت. تهران: بهجت.
۱۲۵. نیولی، گرادو (۱۳۸۱). زمان و زادگاه زرتشت: پژوهشی درباره مزدایی‌گری. ترجمه منصور سید سجادی. تهران: آگه.
۱۲۶. نیولی، گرادو (۱۳۹۳). زردشت در تاریخ. ترجمه مهدیه چراغیان. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه.
۱۲۷. نیولی، گیراردو (۱۳۸۷). زردشت تاریخی. مترجم منصور سید سجادی. تهران: ماهی.
۱۲۸. نیولی، گیراردو (۱۳۹۰). از زردشت تا مانی. ترجمه آرزو رسولی. تهران: ماهی.